

ca İskenderun serbest liman ve Filistin de milletlerarası bölge olacaktı. İngiltere'nin iki yüzlü bir politika ile kendisine oyun oynadığından haberi olmayan Şerif Hüseyin 1916 Haziranında Osmanlı Devleti'ne karşı isyan etti. 1916 Ekiminde de kendisini Arabistan kralı ilân etti ve İngiltere bunu hemen tanıdı. İbn Su'ûd ise Osmanlı Devleti'ne savaş ilân etmedi. Fakat Basra körfezinde İngiltere'yi rahat bıraktığı için İngiltere'nin Irak harekâtını çok kolaylaştırmış oldu. İngiltere Dışişleri Bakanı Balfour, 2 Kasım 1917'de Siyonist Federasyonu başkanı zengin bankacı Lord Rothschild'a gönderdiği bir mektupta, İngiltere'nin Filistin'de bir yahudi anavatanının kurulmasını kabul ettiğini resmen bildirdi. Balfour Deklarasyonu adını alan bu belge 1918 yılı içinde Fransa, İtalya ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından da kabul ve destek gördü. Şerif Hüseyin ve oğulları savaşın sonuna kadar İngiltere ile iş birliğini sürdürdüler. Fahreddin Paşa'nın savunduğu Medine hariç bütün Arabistan yarımadası düşmanın eline geçti. Medine de Mondros Mütarekesi'nden sonra teslim oldu.

Savaşın sonra Mart 1920'de Şam'da toplanan bir eşraf kongresi, Filistin ve Lübnan'ı da içine alan Büyük Suriye Krallığı'nı ilân ederek başına Hicaz Kralı Hüseyin'in oğlu Faysal'ı getirdi. Fakat Nisan 1920'de toplanan San Remo Konferansı bunu tanımadı ve Filistin'i Suriye'den ayırdı. Suriye ve Lübnan Fransız mandasına, Irak'ın manda idaresi de İngiltere'ye verildi. Yalnız San Remo Konferansı 1916 İngiliz - Fransız antlaşmasında bir değişiklik yaparak Musul bölgesini de İngiltere'nin nüfuz alanı olarak kabul etti. Buna karşılık Fransa'ya Musul petrollerinden hisse verildi. İngiltere, Fransızlar tarafından Suriye Krallığı'ndan uzaklaştırılan Faysal'ı 1921'de Irak Krallığı'na getirdi. Kral Faysal'ın Büyük Suriye Krallığı'na dahil olan Ürdün ayrı bir devlet olarak İngiliz mandasına verildi. Başına da Faysal'ın küçük kardeşi Abdullah getirildi. Paris Barış Konferansı'nda Emîr Faysal, Balfour Deklarasyonu'na uygun olarak Arap İmparatorluğu içinde yahudilere mahallî muhtariyet verileceğini bildirdiyse de kabul edilmedi. İngiltere San Remo Konferansı'nda Filistin'in mandasını da ele geçirdi. İlk günden itibaren yahudilerin Filistin'e gelip yerleşmelerine göz yumdu. Araplar'la yahudiler arasında şiddetli çatışmalar başladı. Buna rağmen diğer

devletlerin tarafları kışkırtmaları ve desteklemeleri sonucu yahudi göçü azalmadı. Sonunda 1948 Mayısında İsrail Devleti kuruldu ve pek çok Filistinli topraklarından sürüldü. Mekke şerifi Hüseyin ile Necid Sultanı Abdülaziz arasındaki rekabet giderek arttı. Hüseyin'in Hicaz, oğullarının Irak ve Ürdün kralı olmaları, Hâşimî ailesine Arap dünyasında ağırlık sağlıyordu. 3 Mart 1924'te Türkiye'de hilâfetin kaldırılması üzerine, Hicaz Kralı Hüseyin 7 Mart 1924'te kendisini halife ilân etti. Bunun üzerine Abdülaziz Ağustos 1924'te Hicaz'a savaş açtı; 1925'te bütün Hicaz Abdülaziz'in eline geçti. Ocak 1926'da Abdülaziz b. Su'ûd kendisini Hicaz ve Necid sultanı ilân etti. 1932'de de Su'ûd egemenliği Suudi Arabistan Krallığı adını aldı.

BİBLİYOGRAFYA :

M. Larcher, *La Guerre turque dans la Guerre mondiale*, Paris 1926; Bayur, *Türk İnkılabı Tarihi*, II/5, s. 504-669; III/4; Elie Kedourie, *England and the Middle East, 1914-1921*, London 1956; P. M. Holt, *Egypt and the Fertile Crescent 1516-1922*, London 1966, s. 262-277; *Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi* (haz. Genel Kurmay Harp Tarihi Başkanlığı), Ankara 1967-86, I-VIII; U. Trumpener, *Germany and the Ottoman Empire 1914-1918*, Princeton 1968; F. G. Weber, *Eagles and the Crescent*, Ithaca-London 1970; J. L. Stokesbury, *A Short History of World War I*, New York 1981; P. Renouvin, *Birinci Dünya Savaşı 1914-1918* (trc. Adnan Cemgil), İstanbul 1982; Ali İhsan Sâbis, *Birinci Dünya Harbi*, İstanbul 1990-91, I-III; TA, XIV, 172-192; "World War I", *EBr.*, XXXIII, 685-729; "Guerre Mondiale (Première)", *EUn.*, VIII, 1164-1177.



ERCÜMENT KURAN

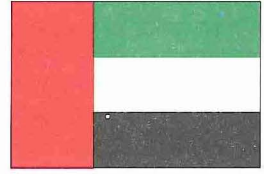
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ

(الإمارات العربية المتحدة)

Basra körfezinin güney kıyısında
yedi emirliğin oluşturduğu
federal bir devlet.

Doğuda Uman ve Uman körfezi, güneyde ve güneybatıda Suudi Arabistan, kuzeybatıda Katar, kuzeyde de Basra körfeziyle çevrilidir. Toplam yüzölçümü 77.700 km², başşehri Ebûzabî, nüfusu 1.827.000'dir (1989 tah.).

Birleşik Arap Emirlikleri'nin toprakları Katar yarımadasından Müsendem yarımadasına kadar uzanır ve denizden yüksekliği 150 m. civarında olan çöl düzlüklerinden oluşur. Uman Sultanlığı'ndaki el-Hacerü'l-Garbi dağlarının Müsendem yarımadasına sokulan kuzeydeki uzantıları, ülkenin kuzeydoğusunda çöl düzlüklerini bozarak yükseklikler mey-



Resmî adı : el-İmârâtü'l-Arabiyyetü'l-müttahide
Başşehri : Ebûzabî
Yüzölçümü : 91.700 km²
Nüfusu : 1.827.000 (1989 tahmini)
Resmî dini : İslâm
Resmî dili : Arapça
Para birimi : Birleşik Arap Emirlikleri dirhemi
1 dirhem = 100 fils

dana getirir. Ülkenin iklimi son derece sıcak ve nemlidir. Nem oranının yüksekliği hayatı olumsuz yönde etkiler. Sıcaklar yaz aylarında 54 derecenin üstüne kadar çıkar. Kış aylarında ve yaz başlarında kuzeyden esen rüzgârlar kum fırtınalarına dönüşür. Bitki örtüsü fakir olup sadece kıyı kesiminde ve vahalarda bazı yeşilliklerle bodur çalılara rastlanır. Ülkenin toprakları tarıma elverişli değildir. Son yıllarda deniz suyunun artırılması ile elde edilen su kaynaklarıyla sulanan yerlerde hem ziraat yapılabilen hem de yeşil bir bitki örtüsünün meydana getirilmesine çalışılmaktadır. Ülkede akarsu kaynaklarının bulunmaması, içilecek ve sulamada kullanılacak suyun temini için büyük yatırımların yapılmasını gerektirmiştir.

2 Aralık 1971'de kurulan birlikte Ebûzabî, Dübey, Şârika, Acman, Ümmülkayveyn, Re'sülhayme ve Fuceyre emirlikleri yer almaktadır.

XVI. yüzyılın başlarından itibaren Basra körfezinde baş gösteren Portekiz tehdidi karşısında Osmanlı Devleti bölge ile ilgilenmeye başlamış, Basra ve Lahsâ'nın alınmasıyla körfezin güney kıyıları da Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Ancak zaman zaman Osmanlı Devleti'nin bölge ile ilgisini azaltması üzerine başta İngilizler olmak üzere diğer Avrupa devletleri Arap kabileleriyle temas kurmaya başladılar ve bazı ticaret ve saldırı mazlık antlaşmaları imzaladılar.

İngilizler'in bölgeye gelişi, XIX. yüzyılın başlarında Doğu Hindistan Şirketi'nin Basra körfezinde faaliyette bulunmasıyla başlar. Sahil kesiminden kendi gemilerine karşı düzenlenen saldırılar üzerine İngiliz kuvvetleri 1819'da Re'sülhayme'deki limanlara hücum etti. Ge-

milere saldırılmaması konusunda İngilizler'le sahil şeyhleri arasında 1820'de bir antlaşma imzalandı ve bu tarihten itibaren körfezdeki İngiliz varlığı kuzeye doğru yöneldi. 1853'te emirliklerle İngiltere arasında korsanlık hareketlerine son vermek amacıyla karşılıklı bir barış antlaşması imzalandı. Batı kaynaklarında Uman sahili olarak anılan bölge aynı zamanda "Ateşkes Sahili" (Trucial Coast) adıyla anıldı. Sahil Emirlikleri veya Uman Sahili Emirlikleri diye bilinen şeyhliklere de İngilizler tarafından "Antlaşmalı Emirlikler" (Trucial States, el-İmārātü'l-mütesâliha) denildi.

XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti ile İran İngiltere'nin bölgedeki nüfuzunu önleyici bir dış politika takip etmeye çalıştırsa da bunun önemli bir tesiri olmadı. 1871'de Osmanlı kuvvetleri Necid bölgesini ele geçirdi ve Katar'a kadar olan yerleri hâkimiyeti altına aldı. Ayrıca İngiltere'nin sahil şeyhlikleriyle yaptığı antlaşmaları tanımadı. Bu durum 1914'teki Osmanlı-İngiliz antlaşmasına kadar sürdü. Diğer taraftan XIX. yüzyılın sonlarına doğru Fransa, Rusya ve Almanya'nın İngiltere ile bölgede menfaat çatışmaları baş gösterdiyse de İngiltere daha sonra bu ülkelerle yaptığı ikili antlaşmalarla bölgedeki nüfuzunu sürdürdü.

1892'de İngilizler'in sahil şeyhleriyle yaptığı yeni bir antlaşmayla İngiltere'nin emirlikler üzerindeki nüfuzu daha da arttı; iç işlerinde serbest olan emirlikler dış işleri ve savunmada İngiliz yönetimine bağlı kaldılar. Hint yarımadasındaki güvenliği için Uman sahilleri ve körfez girişinin kontrol altında tutulması İngiltere için büyük önem taşıyordu. İngiltere 1947'de Hindistan'dan çekildik-

ten sonra da petrol ve milletlerarası ulaşımındaki önemi sebebiyle emirliklerdeki varlığını sürdürdü. Bölgede İngiliz menfaatlerini korumak ve özellikle petrol aramalarını güven altına almak için kendi kumandası altında 1950'de "Uman sahili askerleri" (Trucial Oman Scouts) adıyla askerî bir güç oluşturdu. Ayrıca gerek emirliklerin kendi aralarında gerekse İngiltere ile olan münasebetlerini düzenlemek üzere 1952'de Antlaşmalı Emirlikler Konseyi'ni (Trucial States Council, Meclisü'l-İmārâtü'l-mütesâliha) kurdu.

Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği'nin iki süper güç olarak ortaya çıkmaları ve bunların körfezdeki menfaatleri, Arap milliyetçiliği cereyanlarının bölgede gittikçe güçlenmesi, İran, Irak ve Suudi Arabistan gibi büyük bölge devletlerinin İngiliz nüfuzuna karşı çıkmaları ve ayrıca İngiliz kamuoyunun sömürgelerin tasfiyesi yönünde değişmesi gibi sebepler İngiltere'nin bölgedeki varlığının giderek zayıflamasına ve emirliklerin bağımsızlıklarını elde etmelerine yol açtı. Çöllerle kaplı olan bölgede tabii sınırların bulunmaması devletler arası sınırların tesbitinde zorluklar ortaya çıkarmış ve Uman, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri arasındaki sınır meseleleri ancak 1961 yılında çözümlenebilmiştir. İlk olarak Ebûzabî ve Dübey beraberce bir birlik kuracaklarını ve savunma, dış işleri, ülke içi emniyet, eğitim ve sağlık meselelerini ortak bir birlik içinde götürmek niyetinde olduklarını açıkladılar. Bahreyn ve Katar'ın iştirakiyle bir konferans toplandı ve bu devletlerin dahil olacakları dokuz üyeli bir federasyon kurulması fikri benimsendi. Kurulacak yüksek meclis dokuz üyeden oluşacak ve en büyük yetkilere



Birleşik Arap Emirlikleri'nde Ayn şehrinde bir görünüş

sahip olacak, ancak icra kuvveti federal konseyde kalacaktı. Bu şekildeki bir anlaşma 30 Mart 1968'de imzalandı ve Arap Emirlikleri Birliği'nin (İttihādü'l-İmārâtü'l-Arabiyye) kurulması ile ilgili karar alınmış oldu.

Birliğin yurt içindeki ve yurt dışındaki meseleleri için ayrı ayrı komisyonlar kuruldu. Sınır problemleriyle kabilelerden oluşan toplumun toprak meseleleri yeni birliği sarsan ana konular olarak ortaya çıktı. Federal birliğin başşehrinin tayini, yüksek meclis ve federal konseyin yetkileri, başkanlık meselesi, yetki süreleri ve dağılımı çözüm aranan diğer konuları oluşturdu. Bahreyn ve Katar, Ebûzabî ile Dübey'in ortak bir oya sahip olmaları üzerinde ısrarla durdular ve ayrıca kendileri dışında kalan beş federal üyenin de bir oya sahip olması gerektiği hususunda görüş belirttiler. Konseyin aldığı bütün kararların ittifakla olması, çoğunlukla yetinilmemesine dair bir karar üzerinde ısrar edilince federal birlik fikri yavaş yavaş önemini kaybetti ve ortadan kalktı. Öte yandan üye şeyhlerin her birinin bölgede varlıklarını sürdürebilmeleri problemi vardı. Bahreyn üzerinde devamlı olarak hâkimiyet hakkına sahip olmak isteyen İran, Büreymî meselesinde ortaya çıkan Uman, Suudi Arabistan ve Ebûzabî ihtilâfı ve nihayet Ebûzabî'nin bir kısım arazisi üzerinde hak iddia eden Suudi Arabistan'ın sebep olduğu sınır meselesi, birliği zorlaştıran sebepler olarak ortada durmakta idi. Bütün bunların etkisinde kalan emirlikler, 1970 yılı Mayıs'ında, dokuz şeyhliğin bir araya gelmesiyle kurulması düşünülen federasyona doğru bir adım atmak gayesiyle İran ile Bahreyn arasındaki anlaşmazlığı bir karara bağladılar. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı genel sekreteri bölgeye özel bir temsilci gönderdi



Birleşik
Arap Emirlikleri

(Mart 1970) ve yapılan tesbitle Bahreyn'in bağımsız bir Arap devleti olmak istediği anlaşıldı; İran da bu karara uymak zorunda kaldı (11 Mayıs 1970). Mart 1971'de İngilizler'in körfezden tamamiyle çekilmesi üzerine 14 Ağustos 1971'de Bahreyn, 1 Eylül 1971'de de Katar bağımsız birer devlet olduklarını ilân ettiler ve böylece bölgedeki diğer emirliklerle hiçbir ortak bağlarının kalmadığını ortaya koydular. Bunun üzerine önceden Anlaşmalı Emirlikler olarak bilinen şeyhliklerden altısı bir araya gelerek Birleşik Arap Emirlikleri (el-İmārātü'l-Arabîyyetü'l-müttahide) devletinin kuruluşunu 2 Aralık 1971'de Dübey'de ilân ettiler. Önceleri Re'sülhayme'nin şeyhi Şeyh Sakr b. Muhammed el-Kâsimî federasyona girmeyi kabul etmediyse de 1972 yılı Şubat ortalarında federasyona katıldı ve böylece Birleşik Arap Emirlikleri yedi emirlik arasında teşekkül etmiş oldu. Devletin başkanlığına Ebûzabî şeyhi olan Şeyh Zâid b. Sultân en-Nehayân ve başkan yardımcılığına Dübey şeyhi Şeyh Râsid b. Saîd el-Mektûm getirildi; başşehirinin geçici bir süre için Ebûzabî olmasına karar verildi ve durum günümüze kadar bu şekilde devam etti.

Ülke kararları Yüksek Federal Konsey'de (el-Meclisü'l-a'lâ li'l-ittihâd) oy birliğiyle alınır ve idare tamamen bu konseyde verilen kararlarla yürütülür; ancak Ebûzabî ve Dübey veto hakkına sahiptir. Ülke yönetiminde en büyük yetkiye sahip olan bu konsey birliğin reisini ve nâibini seçer. Konsey tarafından seçilen başkan, başbakan ile başbakan yardımcısını ve bakanları tayin etme yetkisine sahiptir. Tayinle oluşan kabinenin başta gelen görevi yüksek konseyin ve başkanın emirlerini icra etmektir. Beş yıl süreli 152 maddelik geçici anayasanın 68-93. maddeleri, danışma meclisi olarak vazife görecek bir federal Millî Kon-

sey'in (el-Meclisü'l-vataniyyü'l-ittihâdî) seçimini öngörür ve çalışma şeklini tesbit eder. Millî Konsey otuz dört kişiden oluşur ve üyeler iki yıl süre ile bu vazifede kalırlar. Üyelikler, emirlikler arasında tesbit edilen kontenjana göre tayin edilir. Bu kontenjana göre Ebûzabî ve Dübey sekizer, Şârîka altı, Ac mân, Üm-mülkayveyn ve Fuceyre dörder temsilci seçebileceklerdir. Geçici anayasanın 94-112. maddelerinde ele alındığı üzere en yüksek yargı yetkisi, bir başkan ve dört üyeden teşekkül eden Birlik Yüksek Mahkemesi'ne (el-Mahkemetu'l-ittihâdiyyetü'l-ulyâ) bırakılmıştır. Kadılar anayasa gereği bağımsızdırlar ve Birlik Yüksek Mahkemesi hâkimleri süresiz seçilirler. Mahkemelerde verilen kararlar İslâm hukuku esaslarına aykırı olamaz. Bölgenin tarih boyunca İran'la yakın münasebetlerde bulunmuş olması sebebiyle Birleşik Arap Emirlikleri'nde de diğer körfez ülkelerinde olduğu gibi belirli bir kesim Şîa mezhebini benimsemiş durumdadır.

Başşehir Ebûzabî'nin yanında Dübey ticaret merkezi olarak önemli bir yere sahiptir. Milletlerarası hava ve deniz limanları, gümrüksüz ticarî sahaları ile Dübey bugün körfezin en gözde ticaret merkezi durumundadır. Ülkenin kültür merkezi, üniversitesi (açılışı 1977), araştırma kurumları ve çeşitli enstitüleriyle Ayn şehridir. En önemli kazanç petrol- den gelmekle beraber dış ticaretle de bir miktar döviz elde edilmektedir. Ülkede çok miktarda Asya kökenli yabancı bulunur; ayrıca eğitim müesseseleri ve bakanlıklar, televizyon, radyo vb. kuruluşlarda başta Mısır olmak üzere civar Arap ülkelerinden gelmiş çok sayıda görevli vardır. Aralık 1985'te yapılan nüfus sayımı, son beş yıl içinde nüfusun % 55.7 oranında arttığını göstermiştir. Büyüyen ekonomiye paralel olarak dışarıdan gelen çalışanların çokluğu bu du-



Dübey'de Ulucami ve kale - Birleşik Arap Emirlikleri

rumun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. 1983 yılında Planlama Bakanlığı'nın yaptığı çalışmaya göre yabancılar çalışan zümrenin üçte ikisini oluşturmaktadır olup sayıları 558.960'tır. 1980 yılındaki tesbitlere göre yabancıların % 25'i Hindistanlı, % 20'si Pakistanlı, % 20'si Bengladeşli ve % 18'i İranlıdır. Ülkede sosyal ve ekonomik şartların süratle gelişmesi neticesinde çok sayıda yabancıdan oluşan bir işçi kesimi ortaya çıkmış ve toplumdaki sosyal denge ve geleneksel kalıplar bozulmuştur.

Körfez ülkeleri arasında, bir tür ekonomik birlik anlayışı ile başlayan Körfez Ülkeleri Ekonomik İşbirliği Teşkilâtı (Meclisü't-teâvün li-düvelî'l-Hafile) kurulmuş ve günden güne bu teşkilât bölgenin ortak savunma planlarını tasarlayacak kadar kuvvetlenmiştir. Ancak son Küveyt işgali ile başlayan Körfez harbi bu birliğin etkili olamadığını ortaya koymuştur.

1981 yılına kadar Birleşik Arap Emirlikleri'nde kalkınma hareketinin yegâne kaynağı yıllık bütçe olmuş ve uzun dönemli ekonomik planlamalara ihtiyaç duyulmamıştır. İlk beş yıllık plan 1981 yılında uygulamaya konulmuştur. 1985 yılına kadar devam etmesi düşünülen plan, bu dönemde petrol gelirlerinin düşmesi dolayısıyla büyük ölçüde uygulanamamıştır. Planda zirai üretimin artırılmasına önem verilmektedir. Birleşik Arap Emirlikleri petrol gelirlerinin yüksek olması dolayısıyla sadece kendi kalkınmasına değil bölgedeki diğer Arap ülkelerinin kalkınmalarına da yardımcı olmaktadır. Ebûzabî Fonu ve Arap Ekonomik Kalkınma Fonu gibi fonlar vasıtasıyla komşu ülkelerdeki sınai ve zirai projeler desteklenmektedir. Bağışlar şeklinde gelişen bu ekonomik yardımlar 1974-1978 dönemindeki yıllarda 1 milyar 100 milyon dolar, 1979 yılında 1.5 milyar dolar civarında olmuştur. Ayrıca Birleşik Arap Emirlikleri, Körfez ülkeleri ekono-



Birleşik Arap Emirlikleri'nin başşehri Ebûzabî'den bir görünüş

mik yardımlaşmasında Bahreyn ve Uman gibi diğer komşulara en çok yardım eden devletlerin arasında yer almaktadır.

Petrol bulunmadan önce bölgedeki yedi emirliğin iktisadî durumları genelde balıkçılığa, inci avcılığına, ticarete ve az miktarda da ziraata dayanıyordu. Petrole ilk defa 1958'de Ebûzabî'de rastlandı, ancak petrolün önemli bir şekilde ülke ekonomisine katkısı 1962 yılında ihracat başlatıldığında oldu. 1971'de Birleşik Arap Emirlikleri'nin kuruluşu ile bölgede elde edilen petrol gelirleri birleştirildi ve böylece büyük bir iktisadî kalkınma hareketi başlamış oldu. 1987 yılı Ocak ayında ülkede ilân edilen rezervler 32 milyar 900 milyon varil kadardır. Ayrıca doğal gaz ülke için ayrı bir gelir kaynağı oluşturmıştır. 1971-1980 yılları arasında Birleşik Arap Emirlikleri'nin petrol gelirleri yirmi beş kat artmıştır. Özellikle Petrol İhraç Eden Ülkeler Birliği'nin (OPEC) petrol fiyatlarını artırdığı 1973-1974 yıllarında ülkenin gelirleri çok yüksek düzeylere ulaştı. 1985 yılı Dünya Bankası hesaplarına göre ülkede fert başına düşen gayri safî millî gelir 19.270 dolara vardı ve bu rakam dünyada ulaşılan en yüksek rakam olarak belirlendi. Daha sonraki yıllarda petrol üretimindeki fazlalık ve buna bağlı olarak fiyatların düşmesi ülke gelirlerinin azalmasına sebep oldu. 1986 yılı Temmuzunda günlük üretim 1,7 milyon varile ulaşmakla birlikte varil başına 10 dolar civarına düşen fiyatlar, daha önceden ağır mükellefiyetler altına giren Birleşik Arap Emirlikleri ekonomisini zor duruma soktu. Federal bütçeye Ebûza-

bî 1970'te % 90 katkıda bulunmuşken 1982'de bu miktar azalarak % 82,2'ye düşmüş, Dübey'in katkısı ise 1982 yılında % 15,8'de kalmıştır. Ebûzabî ve Dübey petrol gelirlerinin % 50'sini federal bütçeye transfer etmeyi taahhüt etmişlerdir. Son yıllarda petrol gelirlerinin düşmesi federal devletin bütçesini etkilemiş ve kalkınmada öngörülen birçok yatırımla hizmet projeleri geri kalmıştır.

Elde edilen ham petrolü rafine etmek üzere ülkede ilk rafineri Ümmün-nâr'da kuruldu (1976). Günlük ham petrol işleme kapasitesi 15.000 varil olan bu rafineri 1984'te biten genişletme çalışmaları sonucunda 60.000 varil kapasiteye ulaştı. Ülkenin günlük 300.000 varil kapasiteli ikinci rafinerisi Ruveys'te Haziran 1981'de işletmeye açıldı. Ruveys petrokimya tesislerinde de birtakım petrol yan ürünleri üretilmektedir. 1 Ocak 1987'de yapılan ölçümlere göre Ebûzabî'nin doğal gaz rezervleri 2.700.000 m³ olarak tesbit edilmiş olup sıvılaştırma tesisleri Das adasında kurulmuştur.

Birleşik Arap Emirlikleri'nde ziraat faaliyetleri genelde hurma ve sebze üzerinedir. Önceleri dışarıdan ithal edilen sebze, bu alandaki hızlı gelişme sonucunda 1981 yılından itibaren ihtiyaca cevap verecek düzeyde yurt içinde üretilmektedir. Ayrıca ülkede tavuk ve kuş cinsi hayvanların yetiştirildiği büyük çapta modern besi çiftlikleri kurulmuştur.

Birleşik Arap Emirlikleri, sivil havacılıkta önceleri müşterek olarak bölgede kurulan Körfez Hava Yolları'na (Tayarânü'l-Halîc, Gulf Air) ortak iken sonradan 1985 yılında federe devletlerden Dübey'in girişimi ile kendi havayolu şirketine sahip olmuştur. Bu faaliyetlere bağlı olarak Dübey büyük hava limanları ve gümrüksüz ticarî sahaları ile Uzakdoğu'ya giden bir geçit noktası haline gelmiş ve burada transit ticaret gelişmiştir.

Birleşik Arap Emirlikleri'ni oluşturan emirlikler, Birlik Yüksek Meclisi'nin üyeleri ve emirliğe geliş tarihleri:

1. Ebûzabî; Şeyh Zâid b. Sultân en-Nehayân, 1966.
2. Dübey; Şeyh Maktûm b. Râşid el-Maktûm, 1990.
3. Şârîka; Şeyh Sultân b. Muhammed el-Kâsımî, 1972.
4. Acman; Şeyh Humeyd b. Râşid en-Nuaymî, 1981.
5. Re'sûlhayme; Şeyh Sakr b. Muhammed el-Kâsımî, 1948.
6. Fuceyre; Şeyh Hamed b. Muhammed eş-Şarkî, 1974.

7. Ümmülkayveyn; Şeyh Râşid b. Ahmed el-Muallâ, 1981.

BİBLİYOGRAFYA:

Cemâl Zekeriyâ Kâsım, *el-Halîcü'l-'Arabî: dirâse li-târîhi'l-İmârâti'l-'Arabîyye* (1840-1914), Kahire 1966; A. A. al-Marayati, *The Middle East: Its Governments and Politics*, California 1972, s. 307-316; J. D. Anthony, *Arab States of the Lower Gulf*, Washington 1975, s. 97-122; a.mlf., "United Arab Emirates", *The Middle East* (ed. Michael Adams), New York 1976, s. 348-358; *Area Handbook for the Persian Gulf States*, Washington 1977, s. 275-341; Muhammed Morsy Abdullah, *The United Arab Emirates A Modern History*, London 1978; a.mlf., *Devletü'l-İmârâti'l-'Arabîyyeti'l-mutta-hîde ve cîrânühâ*, Küveyt 1981; R. Said Zahan, *The Origins of the United Arab Emirates*, London 1978; F. Heard-Bey, "Le Développement d'un État-Cité Maritime dans le Golfe: L'Exemple de Dubayy", *La Péninsule Arabique d'Aujord'hui* (ed. P. Bonnenfant), Paris 1982, II, 523-558; *The Middle East and North Africa*, London 1987, s. 831-855; A-Z *United Arab Emirates: Business Locations Guide* (1988), Dubai 1988; Zâhiye Kaddûre, *Şibhü'l-Cezretü'l-'Arabîyye*, Beyrut, ts. (Dârü'n-Nahdatü'l-'Arabîyye), s. 525-583; Richard Johns, "The Emergence of the United Arab Emirates", *Middle East International*, sy. 21, London 1972, s. 8-10; J. B. Kelly, "al-İmârât al-'Arabîyya al-Mutta-hîda", *EI² Suppl.* (İng.), s. 416-418.



MUSTAFA L. BİLGE

BİRLEŞİK MAKAM

(bk. MAKAM).

BİRMÂVÎ, İbrâhim b. Muhammed

(إبراهيم بن محمد البرماوى)

İbrâhîm b. Muhammed
b. Ahmed el-Birmâvî
(ö. 1106/1694)

Mısırlı Şâfiî fakihî ve
Ezher şeyhi.

Mısır'ın kuzeybatısında Garbiye vilâyeti sınırları içindeki Birmâ kasabasına nispetle Birmâvî diye anılır. Sultan b. Ahmed el-Mezzâhî, Muhammed el-Bâbilî, Ali eş-Şebrâmellisî ve Şehâbeddin el-Kalyûbî gibi birçok hocadan ders aldı. Kalyûbî'nin ölümü üzerine onun yerinde ders okutmaya başladı. Zamanında Mısır'ın en büyük âlimlerinden sayılıyordu. Önde gelen talebeleri arasında İbrâhîm el-Feyyûmî, Muhammed b. Halîl el-Aclûnî ve Ali b. Ali el-Merhûmî zikredilebilir. Birmâvî, Ezher şeyhliği resmiyet kazandıktan sonra bu göreve getirilen ikinci kişidir (1101/1690).

Eserleri. 1. *Hâşiye 'alâ Şerhi'l-Gâye*. Ebû Şucâ' el-İsfahânî'nin (ö. 593/1196)

Şârîka'da bir cami - Birleşik Arap Emirlikleri

